

VOZNA KARTA – VOZNICA

Gospodin Vlado Šobota iz ZETova Ureda za odnose s javnošću moli da nađemo zamjenu za riječ *vozna karta* jer da neki tomu nazivu prigovoraju zbog toga što se *vozna karta* odnosi na voz, tj. vlak. Sam kaže:

“Kao dugogodišnjem novinaru, meni je pojam *voziti se* i biti *vozač* nekog sredstva prijevoza prihvatljiv, pa otuda i pojam i misao *voziti se u vlak*, odnosno tramvaju ili autobusu s pravovajlanom voznom kartom. Ipak, lijepo vas molimo (...) predložite i druge riječi koje se odnose na taj pojam.”

Mislim da to nije prvi prigovor voznoj karti, pogotovu za vlak. Budući da u osnovi leži nepoznavanje i hrvatskoga jezika i njegove tvorbe riječi, valja odgovoriti javno. G. Šobota misli da je pridjev *vozni* pravilan i u tome je u pravu. To je odnosni pridjev i odnosi se na imenicu *voznja*, a onda i na glagol *voziti*, jednako kao što se *štedni* odnosi na *štednja* i na glagol *štedjeti*, lansirani na lansiranje. *Vozni se* odnosi i na voz u značenju kola, ali to sada nije aktualno.

Kraćenje osnova kad je puna neprikladna ili nepotrebna za tvorbu česta je i sasvim normalna pojava u jeziku. U

mojoj *Tvorbi riječi* ima na stotine takvih primjera, a navode se i primjeri *-nja* i *-(a)nj*. To doduše nije još postalo općom svojinom obrazovanih slojeva, pa ni nekih jezikoslovaca i odatle česti nesporazumi te valja iskoristiti svaku priliku da se ta svijest proširi. Zbog nedovoljnoga poznavanja tvorbe riječi i kraćenja osnova dolazi i pogriješno zaključivanje da riječ *katolkinja* nije dobra, kako nakon svega tvrdi Danijel Alerić na jednom sastanku u MH.

Kad je pridjev *vozni* sasvim pravilan i prihvatljiv u hrvatskome jeziku, onda je razumljivo da je dobar i naziv *vozna karta* i za vožnju tramvajem, autobusom i vlakom. Kad se već traži bolji naziv, onda se može naći, a to je *voznica*. Riječ je već zabilježena u Akademijinu rječniku u osam značenja, ali ni jedno u značenju *vozna karta*. Ovdje valja spomenuti da niti jedno od navedenih osam ne bi smetalo nazivu *vozna karta* jer ili su tvorbe koje i nisu bile u upotrebi ili su zastarjelice ili veoma daleke upotrebe. Naziv *voznica* nisam smislio ja, nego kolega Bulcsú László. To bi svakako bio bolji naziv od *vozna karta* i bilo bi dobro da se usvoji.

Stjepan Babić

OSVRTI

IZDOMNIK

Riječ *izdomnik* nova je u hrvatskom jeziku. Stvorio ju je jezikoslovac i književnik S. Vukušić. Zapazili smo je u njegovu članku

Dom i izdomništvo, koji je nastao u povodu 59. kongresa PEN-a i objavljen u senjskim *Usponima* (1994, br. 10).

Nova je tvorenica dobro napravljena s više razloga: prvo, u duhu je hrvatskog jezika drugo, u skladu je s njego-

vim tvorbenim pravilima i, treće, čini se značenjski jasnom kao da je odavno u jeziku.

Izdomnik se pridružuje sufikslnim tvorenicama na -ik. Za njih S. Babić navodi (u *Tvorbi riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb 1986, str. 193-203) da najčešće nastaju od osnove i sufikasa -ik i nĭk. *Izdomnik* je jamačno izvedenica od glagola *izdomiti* i sufiksa -nĭk ili joj je u osnovi prilog *izdoma*, koji nije zabilježen u književnom jeziku, ali ga Vukušić ima u svome startnom idiomu. Dobro je što imenica *izdomnik* i glagol *izdomiti* otvaraju mogućnosti, ustreba li, porabe i drugih tvorenica: *izdomnica*, *izdomništvo*, *izdomljen*.

Izdomnik označuje osobu koja je s nekoga razloga izvan vlastitoga doma. U hrvatskoj povijesti takvih je bivalo dosta, danas – da se i ne govori. Stoga bi se u prvi mah moglo pomisliti da je *izdomnik* suvišan kad već imamo bliskoznačnice *prognanik* i *izbjeglica*. Sumnju otklanja sam Vukušić kad u spomenutom članku *izdomništvo* i *izdomnika* objašnjava ovako: "Izdomništvo nije beskućništvo jer izdomnik može imati dvije kuće a da ni jedna ne bude u zbilji njegovu. Izdomništvo je duhovna, pače duševna kategorija. To je izgubljena izravnost između svijeta i čovjeka, to je zatvorenost u sebe s iscrpljujućom potragom za izgubljenim svijetom u golemoj oskudici svoga jadnog sad. To su oči koje nisu ni tu ni tamo. Izdomništvo je raskućenost iznutra." (*Usponi*, str. 112).

Nudeći imenicu *izdomnik* pozorno sti čitatelja, valja dometnuti još nešto. Ona u jednu ruku i nije nova riječ, nije bar za njezina tvoritelja. Vukušić je još

1973. u riječkim *Dometima* (br. 7-8) objavio ciklus pjesama pod naslovom *Izdomnik*. Evo pjesme po kojoj je ciklus naslovljen:

Izdomnik

Kuda mi je trudnu krenuti
a toliko tuđe zemlje u sebi.

Ja i kretnju silovitu zabravljujem
i zlosliku
dušomornu misao

A moja se crnica
ispod strava neiscrpno nadimlje
i tlačena u ništa
prijeti mi prsnućem

Sve u svemu, *izdomnik* je jezično dobra i potrebna riječ, sada evo ponuđena i širem krugu ljubitelja i znalaca hrvatskog jezika. Kao i uvijek kad je riječ o dobroj novotvorenicu, pojedinac je pokazao tvorbenjačku inventivnost, govornici će hrvatskog jezika odrediti sudbinu tvorenice.

Ivan Zoričić

JOŠ O GLISTAMA I GUJAVICAMA

Prije nekoliko godina učestalo se na radiju govorilo o kalifornijskim glistama. Budući da nisam znao o čemu se radi, zamolio sam jednog kolegu specijalista da mi objasni o čemu je riječ. Rekao mi je da se radi o vrsti *Lumbricus rubellus*, dakle, o običnoj gujavici, a ne glisti. Kako me je taj pogrešni naziv smetao, u svom rukopisu članka "Neki najčešći pogrešni biološki nazivi" (*Jezik*, 38, str. 85-87),